

ХРАБРОСТТА КАТО ЦЕННОСТ В ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКИЯ КНИЖОВЕН ЕЗИК*

ВАНЯ МИЧЕВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“ ПРИ БАН
v.micheva@gmail.com

Това изследване представя семантичните и езиковите реализации на храбростта като ценност в историята на българския език и култура. Анализирани са езиков материал от старобългарските класически произведения от IX–XI в., оригиналните съчинения на Патриарх Евтимий от XIV в. и новобългарските дамаскини от XVII в. Езиковите репрезентанти на храбростта – думи и словосъчетания – и тяхната употреба в различни културни контексти са проучени във връзка с християнските постулати на Средновековието, исихазма като богословско учение от втората половина на XIV в. и новите идеи на Предвъзраждането през XVII в.

Ключови думи: история на българския език, християнска култура, вербална смелост, храброст на действията, смелост на мъчениците

BRAVERY AS A VALUE IN THE HISTORY OF THE BULGARIAN LITERARY LANGUAGE

VANYA MICHEVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
v.micheva@gmail.com

The paper examines the semantic realizations and verbalizations of *bravery* as a value in the history of the Bulgarian language and culture. The author has studied linguistic data found in Old Bulgarian manuscripts from the 9th–11th c., original writings by Patriarch Euthymius from the 14th c. and New Bulgarian damaskins from the 17th c. The system of words and phrases that represent *bravery* as a value and its distribution in different cultural contexts are analyzed in relation to Christian ideas of the Middle Ages, Hesychasm and the new ideas of the pre-Revival period.

Keywords: history of Bulgarian language, Christian culture, verbal bravery, bravery of actions, bravery of martyrs

ЛИТЕРАТУРА

БЕР 1 1971: *Български етимологичен речник*. Т. 1 (1971). София, АИ „Проф. М. Дринов“.

* Това изследване се осъществява по Проект ДО 02/5 от 24.07.2018 „Езикова и етнокултурна динамика на традиционните и нетрадиционни ценности в славянския свят“ в рамките на Програмата ERA.Net.RUS Call 2018 (проект #472–LED–SW).

- БЕР 6 2002: *Български етимологичен речник*. Т. 6 (2002). София, АИ „Проф. М. Дринов“.
- Демина 1971: *Демина, Е. И.* Тихонравовский дамаскин. Болгарский памятник XVII века. Часть II. София, Издателство на БАН.
- Иванова 1967: *Иванова, А.* Троянски дамаскин. Български паметник от XVII в. София, Издателство на БАН, 1967.
- Керемидчиева 1992: *Керемидчиева, Сл.* За народното значение на думата *храбър*. – *Paleobulgarica/Старобългаристика*, XVI, кн. 3, с. 87–90.
- Мичева 2015: *Мичева, В.* Картината на света в езика на новобългарските дамаскини. София, ДиоМира.
- Мичева 2016: *Мичева, В.* Свет и тъма, свое и чужое в християнската парадигма. Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic publishing.
- Мичева 2006: *Мичева, К.* Конотациите на свещеното. – *Български език*, кн.1, с. 5–12.
- Мичева-Пейчева 2016: *Мичева-Пейчева, К.* Сакрална чистота и профанна нечистота. Saarbrücken, LAP LAMBERT Academic Publishing.
- Мичева-Пейчева 2017: *Мичева-Пейчева, К.* Етнокултурната бинарност в средновековната българска литература. София, ДиоМира.
- Младенова, Велчева 2013: *Младенова, О., В. Велчева.* Ловешки дамаскин. Новобългарски паметник от XVII век. София, Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“.
- РБЕ 1984: *Речник на българския език*. Т. 4. София, Издателство на БАН.
- РБЕ 1998: *Речник на българския език*. Т. 9. София, АИ „Проф. М. Дринов“, ЕТ „ЕМАС“.
- Речник 2012: *Речник на книжовния български език на народна основа от XVII век (върху текст на Тихонравовия дамаскин)*. София, Издателство „Валентин Траянов“.
- РСБКЕ 1959: *Речник на съвременния български книжовен език*. Т. 3. София, Издателство на БАН.
- Старобългарски речник I 1999: *Старобългарски речник*. Т. I. София, Издателство „Валентин Траянов“.
- Старобългарски речник II 2009: *Старобългарски речник*. Т. II. София, Издателство „Валентин Траянов“.
- Старославянският словарь 1999: *Старославянският словарь*. Москва, Русский язык.
- Цибранска-Костова 2011: *Цибранска-Костова, М.* Покаяната книжнина на Българското средновековие IX–XVIII в. (езиково-текстологични и културологични аспекти). София, Издателство „Валентин Траянов“.
- Kałużniacki 1901: *Kałużniacki, E.* Werke des Patriarchen von Bulgarien Euthymius (1375 – 1393). Wien, Carl Gerold's sohn., 1901.

✉ Доц. д-р Ваня Мичева

Секция за история на българския език
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България